

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI'NA

Aşağıdaki sorularımın, Tarım ve Orman Bakanı İbrahim YUMAKLI tarafından Anayasa'nın 98 inci ve TBMM İktüzüğü'nün 96 ile 99 uncu maddeleri gereğince yazılı olarak cevaplandırılmasını saygılarımla arz ederim.

Meral DANIŞ BEŞTAŞ
Erzurum Milletvekili

İki yıl üst üste ekilmeyen tarım arazilerinin Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından kiralanabileceğine ilişkin düzenleme; 23 Mart 2023'te Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu'nun 8/K maddesine yapılan ekleme ile kanunlaştırıldıktan sonra; 22 Ağustos 2024 tarih ve "32640" sayılı İşlenmeyen Tarım Arazilerinin Tarımsal Amaçlı Kiraya Verilmesine İlişkin Yönetmelik, Resmi Gazete 'de yayımlanmıştır.

Uygulamanın gerekçesi olarak arazilerin ekilmeme sebebinin miras kavgaları ya da ihtiyaç duyulmaması yahut kişisel tercihmiş gibi gösterilmesi gerçeği yansıtmamaktadır. Her geçen gün ekili tarım alanlarının azalıyor olduğu gerçeği ile yüz yüze olsak da üretimden çekilen çiftçi sayısı da bir o çarpıcı boyutlara ulaşmıştır.

TÜİK verilerine göre; tarımda istihdam edilenlerin sayısı 2002'de 7 milyon 458 bin kişiye bu Eylül 2021'de ise 4 milyon 974 bine düşmüş, buna göre tarımda istihdam edilenlerin sayısı son 19 yılda yüzde 33; son 10 yılda ise yüzde 26 gerilemiştir.

Açılan verilerin de gösterdiği üzere; Çiftçi arazisini tabiri caizse kişisel tercih sebebiyle değil; ekolojik kırımın, ekonomik krizin, vergi adaletsizliklerinin artan girdi maliyetlerinin karşılanamaması sebebiyle ekememektedir. Bir anlamda çiftçi üretimden çekilmek zorunda bırakılmaktadır.

Bu alanda yaşanan yüzlerce sorunun giderilmesi, çiftçinin kendi arazisinde, kendi üretim araçları ile üretim yapabilmesinin çarelerini aramak, tarımsal üretim noktasındaki yapısal, ekonomik sorunların giderilmesi, hatalı üretim politikalarının tespiti ve terk edilmesi mümkünken; mülkiyet sahibi çiftçilerin arazilerinin başka gerçek kişi ya tüzel kişiliğe haiz kurumlara kiralanacak olması; mevcut anlamda yapısal sorunlardan ve ekonomik sıkıntılardan muzdarip olduğu için üretimden çekilen sınıfı üretimden uzaklaştırarak kendi toprağında vasıfsız bir eleman haline getirecektir. Mevcut arazilerde üretime başlayabilecek kesim ise yine ekonomik/sınıfsal olarak verili koşullara

destekler, vergi adaletsizlikleri, çiftçinin altından kalkamadığı pirim borçları gibi birçok etken tarım arazilerinin ekilememesinin başlıca sebeplerindendir.

Çiftçi halihazırda üretim için gerekli girdi maliyetlerini karşılayamazken; 29 Ağustos 2024 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan Cumhurbaşkanı Kararı ile, 2025 yılından itibaren gübre ve mazot desteği ile 17 üründe verilen fark ödemesi (prim) desteği tamamen kaldırılmıştır. Çiftçi son kez 2024 üretim yılı için gübre, mazot ve prim desteği alacaktır.

Ekili tarım arazilerinin ve üretimin arttırılması için uygulandığı ifade edilen bu yönetmelik ile zaten yetersiz olan desteklerin tamamen kaldırılması kararı da açıkça çatışmaktadır.

Uygulamanın gerekçesi olarak arazilerin ekilmeme sebebinin miras kavgaları ya da ihtiyaç duyulmaması yahut kişisel tercihmiş gibi gösterilmesi gerçeği yansıtmamaktadır. Her geçen gün ekili tarım alanlarının azalıyor olduğu gerçeği ile yüz yüze olsak da üretimden çekilen çiftçi sayısı da bir o çarpıcı boyutlara ulaşmıştır.

Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (TEPAV) araştırma raporuna göre 2022 yılı ocak ayında çiftçi sayısında yüzde 13,2 (75 bin) düşüş görülmüştür. Söz konusu düşüşle birlikte, çiftçi sayısı 493 bine gerilemiştir. Yine resmi verilere göre kayıtlı çiftçi sayısı son 5 yılda yaklaşık yüzde 29, son 10 yılda ise yüzde 55 civarında azalmış ve hatta TÜİK verilerine göre; tarımda istihdam edilenlerin sayısı 2002’de 7 milyon 458 bin kişiyken bu Eylül 2021’de ise 4 milyon 974 bine düşmüş, buna göre tarımda istihdam edilenlerin sayısı son 19 yılda yüzde 33; son 10 yılda ise yüzde 26 gerilemiştir.

Açılanan verilerin de gösterdiği üzere; Çiftçi arazisini tabiri caizse kişisel tercih sebebiyle değil; ekolojik kırımın, ekonomik krizin, vergi adaletsizliklerinin artan girdi maliyetlerinin karşılanamaması sebebiyle ekememektedir. Bir anlamda çiftçi üretimden çekilmek zorunda bırakılmaktadır.

Bu alanda yaşanan yüzlerce sorunun giderilmesi, çiftçinin kendi arazisinde, kendi üretim araçları ile üretim yapabilmesinin çarelerini aramak, tarımsal üretim noktasındaki yapısal, ekonomik sorunların giderilmesi, hatalı üretim politikalarının tespiti ve terk edilmesi mümkünken; mülkiyet sahibi çiftçilerin arazilerinin başka gerçek kişi ya tüzel kişiliğe haiz kurumlara kiralananacak olması; mevcut anlamda yapısal sorunlardan ve ekonomik sıkıntılardan muzdarip olduğu için üretimden çekilen sınıflı üretimden uzaklaştırarak kendi toprağında vasıfsız bir eleman haline getirecektir. Mevcut arazilerde üretime başlayabilecek kesim ise yine ekonomik/sınıfsal olarak verili koşullara sahip, halihazırda üretim yapabilen, büyük işletmeler ya da sermayedarlar olacaktır. Gelir sıkıntısı ile boğuşan küçük çaplı üreticinin / çiftçinin bir diğer çiftçinin arazisini kiralayıp ekemeyeceği ise aşıkardır. Bu anlamda özetle bu uygulama; küçük alanda üretim yapan çiftçiyi büyük sermayedar karşısında yok olmaya mahkum edilecektir.

Yanı sıra; düzenleme Anayasa’da güvence altına alınan mülkiyet hakkı ihlali bakımından da kayda değer hukuka aykırılıkları içerdiğinde barındırmaktadır. Öncelikle bizzat mülkiyet hakkını konu edinen bu düzenleme sınırsız bir hak olarak tanımlanan mülkiyet hakkını kısıtlaması bakımından yalnızca kanun ile ve muhakkak ki “kamu yararı” şartını taşıması halinde hukuka uygun düşebilecektir. Yukarıda izah edildiği üzere düzenlemenin; üretimi arttıracağı yönünde bir çıktısının olmayışı aksine çiftçiyi büyük işletmeler karşısında üretimden çekilmeye mahkum edeceği noktasında kamu yararına haiz değildir.

sahip, halihazırda üretim yapabilen, büyük işletmeler ya da sermayedarlar olacaktır. Gelir sıkıntısı ile boğuşan küçük çaplı üreticinin / çiftçinin bir diğer çiftçinin arazisini kiralayıp ekemeyeceği ise aşîkardır. Bu anlamda özetle bu uygulama; küçük alanda üretim yapan çiftçiyi büyük sermayedar karşısında yok olmaya mahkum edilecektir.

Yanı sıra; düzenleme Anayasa’da güvence altına alınan mülkiyet hakkı ihlali bakımından da kayda değer hukuka aykırılıkları içerdiğinde barındırmaktadır. Öncelikle bizzat mülkiyet hakkını konu edinen bu düzenleme sınırsız bir hak olarak tanımlanan mülkiyet hakkını kısıtlaması bakımından yalnızca kanun ile ve muhakkak ki “kamu yararı” şartını taşıması halinde hukuka uygun düşebilecektir. Yukarıda izah edildiği üzere düzenlemenin; üretimi arttıracak yönünde bir çıktısının olmayışı aksine çiftçiyi büyük işletmeler karşısında üretimden çekilmeye mahkum edeceği noktasında kamu yararına haiz değildir.

Bu bağlamda;

- 1- Ekilmeyen arazilerin kiraya verilmesini içeren düzenlemenin gerekçesi nedir? Bu düzenleme ile ne hedeflenmektedir?
- 2- Ekilmeyen arazilerin kiraya verilmesi uygulamasının üretimi arttıracakını düşünüyor musunuz? Ekonomik koşullar sebebiyle üretim yapamayan çiftçiler, hiçbir ekonomik koşul değişmeden ve desteklerde artış söz konusu değilken nasıl üretimi nasıl arttıracaktır?
- 3- Önergeye konu yönetmelikle üretimi arttırmaya dönük hedefiniz ile; 29 Ağustos 2024 Resmi Gazete ‘de yayımlanan mazot gübre ve pirim desteklerinin kaldırılması kararı çelişmemekte midir? Halihazırda maliyeti karşılayamayan çiftçiye verilen desteği keserek üretimi nasıl arttırmayı planlıyorsunuz?
- 4- Düzenlemenin hazırlık aşamasında faydalanan veriler nelerdir? Bu verilere göre; Türkiye’de son 10 yılda ekilmeyen alanlar yıllara göre ne kadardır?
- 5- İşlenmeyen tarım arazilerinde ekim yapılmama sebeplerini araştırdınız mı? Araştırdıysanız bu sebepler nelerdir?
- 6- Yönetmelikte yer alan düzenlemede; arazi sahiplerinin rızası alınmaksızın mallarında yapılacak olan tasarrufun mülkiyet hakkı ihlali teşkil etmediği hususundaki savununuz nedir?
- 7- Mülkiyet hakkının sınırlandırılması için Anayasa’da aranan “kamu yararı şartının” sağlandığını düşünüyor musunuz? Düşünüyorsanız bu düzenleme ile elde edilecek kamu yararı nedir?
- 8- Kiraya verme aşamasında Arazi Kiralama Komisyonu tarafından yürütülecek sürecin usulüne ilişkin bir planlamanız mevcut mudur? Bu planlama nedir?
- 9- Kiralama talebinde bulunan gerçek kişi ve tüzel kişilikler şeffaflık ilkesine uygun olarak yayınlanacak mıdır? Yoksa; yalnızca yönetmelikte belirtilen koşullara uygun olduğu düşünüldüğü için teklifi kabul edilen kişi ya da Tüzel kişiler mi halkla paylaşılacaktır? Bu aşamada liyakatli kararlar verilebilmesi için alınacak önlemler nelerdir?
- 10- Arazi Tespit ve Arazi Kiralama Komisyonu’nun karar ve işlemlerini denetleyecek işler ve ulaşılabilir bir denetim mekanizması kurulacak mıdır?
- 11- Arazi tespit ve kiralama aşamalarında maliklerin itirazlarının ve şikayetlerini değerlendirecek oluşum var mıdır?

- 12- Arazi sahiplerine yönetmelikte itiraz için tanınan 5 günlük kısa sürenin hak gasplarına yol açmaması için; komisyon tarafından tespit edilen arazilerin yayınlanma aşamasında çiftçi ve köylüler tarafından ulaşılabilir bir yöntem izlenecek midir?
- 13- Yönetmeliğin dokuzuncu maddesinin on altıncı fıkrasında belirtilen “hak sahiplerine ulaşılabilmesi durumu” muğlak değil midir? Hangi koşullar sağlandığı ve hangi yöntemler izlendiği taktirde hak sahibine ulaşmak için bütün yolların tükendiği kanaatine varılacaktır?
- 14- Hak sahibine ulaşılabilmesi durumunda kamu bankasında birikecek olan mevduat gelirinin akıbeti ne olacaktır? 5 yıldan uzun süreler içerisinde hak sahibine ulaşılamazsa biriken bu gelir Hazine’ye mi aktarılacaktır?
- 15- Henüz yargılaması devam eden izale-i şüyu davaları gibi mülkiyet ihtilafı olan arazilerde ihtilaf giderilmeden önce yahut dava sonuçlanıncaya kadar kira gelirinin akıbeti ne olacaktır?
- 16- Kiracının kiraladığı tarım arazisini Yönetmeliğe aykırı biçimde kullanması ya da arazi sahibi ile yaşadığı hukuksal bir çatışmada ilgililerin şikayet hakları mevcut mudur? Mevcut ise bu şikayet nerelere yapılacaktır?
- 17- İşlenmeyen Tarım Arazilerinin Tarımsal Amaçlı Kiraya Verilmesine İlişkin Yönetmelik hazırlığında; görüşü olan kurum ve meslek odaları hangileridir?
- 18- Gelir sıkıntısı ile boğuşan küçük çaplı üreticinin / çiftçinin bir diğer çiftçinin arazisini kiralayıp ekebilmesi ve bu yolla üretimin artabilmesi mümkün müdür Bu anlamda; küçük alanda üretim yapan çiftçinin, daha büyük çaplı üretim yapan şirket/işletme/kuruluşlar karşısında üretime devam edebileceğini düşünüyor musunuz?